

Стащук О.В.,

д.е.н., професор кафедри фінансів,

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Комар-Стаховська К.П., Гергола С.В.,

студентки 2 курсу факультету економіки та управління

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ТЕНДЕНЦІЇ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОДИ

На сьогодні безробіття є однією з основних соціально-економічних проблем, яке суттєво гальмує розвиток економіки будь-якої країни. Всеохоплюючий характер даного явища призводить до суспільно-політичної напруженості, викликає соціальну нестабільність, внаслідок погіршення рівня та якості життя населення й, у відповідності із цим, потребує здійснення відповідних заходів щодо його мінімізації. Ситуація в Україні є негативною, ринок праці розбалансований, відбувається постійне скорочення кількості робочих місць унаслідок зменшення виробництва, посилюється дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку праці, причиною чого є повномасштабне вторгнення росії. Питання безробіття в умовах дестабілізації країни в цілому є надзвичайно актуальним. Сучасний рівень безробіття, потребує швидкої заміни кадрів, персоналу робітничих професій. Тому це створює необхідність більш детального дослідження безробіття та визначення можливостей його подолання.

Наприкінці лютого Україна зіштовхнулась із складним випробуванням, спричиненим вторгненням росії на територію нашої держави, у результаті чого відбулися значні потрясіння як для національної економіки, так і економіки багатьох країн світу. Воєнні дії зумовили зупинку логістичних ланцюгів, зупинились виробництва, значна кількість власників малого та середнього бізнесу змушені були припинити свої діяльність, постраждали сектори великого бізнесу та багато інших негативних факторів, що відповідно негативно відобразилось на стані економіки держави, а у результаті змін зазнав і ринок праці.

Безробіття є багатограним та складним явищем, яке формує ряд чинників. Стан безробіття базується на трьох основних критеріях, що мають бути представлені одночасно: відсутність будь-якої оплачуваної роботи впродовж визначеного періоду; бажання і здатність людини працювати; здійснення людиною необхідних конкретних, чітко визначених кроків для пошуку роботи. Рівень безробіття показує співвідношення між кількістю безробітних і загальною кількістю економічно активного працездатного населення країни (регіону, соціальної групи). Даний показник в Україні зростає, однак існуючий темп зростання не відображає реальної ситуації з огляду на об'єктивні проблеми щодо статистики безробіття, які не дають змоги оцінювати реалії безробіття [1].

Варто зауважити, що у перші тижні війни ринок праці стрімко знизив свою діяльність, але наступні місяці показав себе, нехай не стабільно, але гнучко і пристосувався до нових умов існування. Згідно даних Міжнародної організації праці при ООН з початку військової агресії з боку Росії 4,8 млн. українців залишилися без роботи. Кількість вакансій значно скоротилась практично в усіх сферах, включаючи ІТ-сферу [3]. Не менш важливою причиною безробіття є трудова міграція населення, а особливо висококваліфікованих фахівців – найкращої робочої сили. Міграція досягла нині в Україні значних масштабів, у результаті чого знижується потенціал населення регіонів та зменшується конкурентоспроможність економіки країни загалом. Україна зазнає значних людських втрат, що також безпосередньо відображається на ринку праці.

Руйнування, котрих зазнала країна зараз вже є масштабними, тому держава потребує кардинальних реформ та програм для відновлення та відбудови країни, створення умов для повернення працездатного населення у післявоєнний час. На разі, переважна більшість працівників не мають можливості перепрофілювання ні фізично, тому що курсів перепідготовки через військові дії недостатньо, ні фінансово, через відсутність коштів, при наявності можливості перепідготовки. Також змінилась і «географія» вакансій. З початком війни багато людей втратили свої домівки та робочі місця, що змусило їх переїздити в інші міста, більш віддалені від бойових дій. За офіційними даними стати вимушеними внутрішніми переселенцями довелося 7,1 млн. осіб. Тому найбільше навантаження на собі

відчули переважно Західні області держави. В цей регіон також переїжджають і підприємства, для ведення бізнесу в безпечних умовах [2].

Безробіття у 2022 році досягне майже 30%. На наступні роки прогнозують рівень безробіття вищим за свій природний рівень через втрати економіки та поглиблення диспропорцій, пов'язаних із війною [4].

Україна володіє значними ресурсами для ефективного відновлення ринку праці. В першу чергу – це людський капітал. Програми для стабілізації ринку праці повинні включати в себе наступні аспекти:

- програми із залучення мігрантів в економіку країни, вони повинні включати в себе механізми залучення фінансів заробітчан в економіку держати та сприяти їх поверненню;

- реформування системи соціального захисту населення, поліпшення умов праці, удосконалення системи оплати праці, перегляд та зміна тарифної сітки робітничих професій та підвищення заробітних плат до середньоєвропейських;

- створення умов розвитку соціально-економічної діяльності у сільській місцевості, створення робочих місць у селах та громадах, розробка та впровадження програм розвитку та популяризації праці в сільській місцевості;

- здійснення заходів щодо подолання тіньової економіки та тіньової зайнятості населення;

- сприяння з боку держави створенню нових робочих місць, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу, зменшення податкового та кредитного тиску;

- розширення джерел фінансової підтримки бізнесу методами надання грантів та залучення іноземних інвестицій;

- сприяння щодо розвитку інноваційних підприємств, стимулювання та підтримка, цифрової трансформації бізнесу та міжнародному партнерству тощо [3].

Наведені вище пропозиції сприятимуть не лише розвитку ринку праці, але і позитивно вплинуть на розвиток економіки держави. Варто зауважити, що комплекс пропонованих механізмів варто розробляти вже і можна запроваджувати у регіонах, які не знаходяться у зоні бойових дій. Відновлення економіки в наступні

роки сприятиме пожвавленню попиту на робочу силу та зниженню рівня безробіття.

Отже, безробіття в Україні поступово прямує до критичного рівня і сьогодні вже перетворилося на реальну загрозу економічній безпеці держави. Проблема даного соціально-економічного явища є ключовим питанням сьогодення, насамперед у ринковій економіці країни. Необхідно здійснювати низку заходів для зниження рівня безробіття, а саме: сприяти підвищенню конкурентоспроможності робочої сили, сприяти розвитку суб'єктів бізнесу, за потреби сприяти професійній перепідготовці кадрів та виділенню бюджетних місць у ВНЗ по напрямках підготовки, яких не вистачає на ринку праці. Усі запропоновані заходи безумовно мають вирішуватись комплексно та системно. Лише у цьому випадку це дозволить суттєво покращити загальну ситуацію зайнятості в країні і сприятиме покращення як економічного, так і соціального рівнів розвитку суспільства та держави.

Література

1. Вдовин М. Л., Зомчак Л. М., Коханевич М.П. Безробіття в Україні: економіко-статистичний огляд. *Механізми регулювання економіки*. 2022. № 1-2. С. 95 – 96.
2. Грідін О. В. Актуальні проблеми, сучасні тенденції та основні напрями подолання безробіття в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. №38. С.38 – 40.
3. Любомудрова Н. П., Гойчук В. І. *Економіка та суспільство*. 2022. №40. С. 31 – 40.
4. Національний банк очікує сповільнення інфляції та зростання економіки в наступному році – інфляційний звіт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ochikuye-spovilnennya-inflyatsiyi-ta-zrostannya-ekonomiki-z-nastupnogo-roku--inflyatsiyniy-zvit> (дата звернення 07.11.2022).